

Гусаров Костянтин Володимирович,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного процесу,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
член-кореспондент Національної академії правових наук України

СКЛАДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ПОВНОВАЖЕНЬ СУДУ ПРИ ПЕРЕВІРЦІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У РОБОТАХ С. Ю. КАЦА

Наукові здобутки професора С. Ю. Каца нерозривно пов'язані із дослідженням процедур перегляду судових рішень по цивільним справам. Присвячуючи проблемам реалізації наглядового провадження в цивільному процесі дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, вказане дослідження звертає на себе позитивну увагу великою кількістю (на час захисту) опублікованих за темою дисертації наукових праць. Впевнений, що і у теперішній час дослідження будь-яких аспектів інстанційного перегляду судових рішень не можливе без використання наукових здобутків зазначеного вченого. Логічність та послідовність його поглядів вражає і викликає повагу навіть за умови відсутності закріплення на нормативно-правовому рівні у теперішній час предмету його наукових інтересів. Обґрунтування ним висновків, спрямованих на вдосконалення окремих положень цивільного процесуального законодавства, було викликано відсутністю закріплення на законодавчому рівні деяких підстав скасування актів правосуддя.

У зв'язку з цим С. Ю. Кац відмічав як недолік відсутність у нормах цивільного процесуального права умов, за присутності яких можливе застосування того чи іншого повноваження суду при перевірці законності та обґрунтованості судових рішень. Вчений зазначав, що негативним наслідком такої відсутності є та судова практика, при наявності котрої різні повноваження суду при перевірці актів

правосуддя реалізуються за присутності одних і тих самих підстав. Відстоюючи позицію обов'язкового мотивування судової постанови, С. Ю. Кац обґрунтовано пропонував запровадити необхідність такого мотивування при ухваленні постанов про залишення судового рішення без змін, визнаючи при цьому його законність та обґрунтованість [1, с. 34–35].

Цивільне процесуальне законодавство пов'язувало можливість скасування судового рішення за наявності істотних порушень норм права судом, котрі стали або могли стати наслідком ухвалення незаконного (необґрунтованого) акту правосуддя. Аналізуючи зміст істотності порушень норм матеріального та процесуального права при ухваленні судового рішення, з яким закон пов'язує скасування вказаного акту, дослідник при цьому характеризував і безумовні підстави для скасування судового рішення [2, с. 162–169].

Своєрідним аналогом такої проблематики у сучасному цивільному процесуальному законодавстві можна вважати певне бракування законодавчого закріплення змісту підстав, наявність яких тягне обов'язкове скасування судового рішення (ч. 4 ст. 401 ЦПК України). Навряд чи слід визнавати їх розкриття у ч. 1 ст. 411 вказаного нормативного акту, оскільки зазначена норма містить передумови застосування повноваження для обов'язкового скасування судового рішення лише у зв'язку із направленням справи на новий судовий розгляд. При цьому на нормативному рівні не враховано можливості обов'язкового скасування судового рішення при його скасуванні в інших випадках, передбачених ст. 409 ЦПК України. Відносно існування повноважень Верховного Суду, спрямованих на скасування судового рішення із направленням справи на новий розгляд, доволі логічну позицію займає Д. Д. Луспеник. На його думку, з метою підвищення ефективності касаційного оскарження, обговорюється питання доцільності наділення вищевказаного судового органу повноваженням передачі справи на новий розгляд суду першої або апеляційної інстанції. В цілому не заперечуючи проти можливості такого обговорення, зазначений автор вірно вказує на те, що це повноваження Верховного Суду викликане необхідністю, враховуючи його статус та функції [3].

Результати наукової діяльності професора С.Ю.Каца затребувані і у теперішній час. Вважаю, що передусім тут слід зазначити про належний методологічний підхід вченого до тематики власних наукових інтересів. Оперування методами наукового пізнання, зрозумілість логіки дослідження та авторських висновків, доступний для розуміння науковий стиль викладення матеріалу – все це повинно стати прикладом для належної побудови змісту наукових публікацій, зокрема з цивільного процесуального права. Обумовлюється такий висновок і тим, що предмет науки цивільного процесуального права, за вірним визначенням В.В.Комарова, достатньо складний та «розширений». Це стало і наслідком еволюції законодавства та процесуальної доктрини впродовж тривалого часу [4, с. 106–107]. Проте, з урахуванням результатів такої еволюції, а також змін соціальних та правових аспектів життя, інтерес до наукової спадщини професора С. Ю. Каца не зменшується. Зокрема, і при існуванні різноманіття наукових поглядів відносно висновків, зроблених зазначеним вченим впродовж його наукового творіння.

Література

1. Кац С. Ю. Проблемы пересмотра судебных постановлений по гражданским делам в порядке надзора : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / С. Ю. Кац. – Х. : Харьк. юрид. ин-т, 1970. – 38 с.
2. Кац С. Ю. Судебный надзор в гражданском судопроизводстве / С. Ю. Кац. – М. : Юрид. лит, 1980. – 208 с.
3. Луспеник Д. Д. Система перегляду судових рішень у цивільному судочинстві: відповідність міжнародним стандартам та ефективність [Електронний ресурс] / Д. Д. Луспеник. – Режим доступу : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/737883/>.
4. Курс цивільного процесу : підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранова та ін. ; за ред. В. В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 1352 с.